

I СЕКЦІЯ: МЕТОДОЛОГІЧНІ ПАРАДИГМИ І КОНЦЕПТИ ПОЛІТИЧНОЇ НАУКИ: ЕВОЛЮЦІЯ ТА СУЧАСНИЙ СТАН

Кормич Людмила Іванівна

докторі історичних наук, професор,

Національний університет “Одеська юридична академія”

Кормич Анатолій Іванович,

кандидат історичних наук, доцент,

Національний університет “Одеська юридична академія”

ГЕНДЕРНА РЕКОНСТРУКЦІЯ СУЧАСНОЇ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ: ФАКТОРИ ВПЛИВУ

Значні зміни щодо гендерного аспекту державної політики відбуваються в Україні з середини 90-х років XX століття. Ці трансформації пов'язані з підйомом жіночого руху як складової розвитку громадянського суспільства в умовах незалежної демократичної держави та із впровадженням досягнень світового досвіду вирішення проблем рівних прав та можливостей для представників різних статей.

Формат таких змін визначався в процесі організації низки наукових та науково-практичних конференцій, проведення Парламентських слухань тощо з проблематики статусу та положення представників різних статей в українському суспільстві, їх місця та ролі в різних сферах діяльності. Він затверджувався у вигляді Постанов Верховної Ради України, Указів Президента України, ставав частинами Стратегій та Декларацій, які окреслювали перспективи розвитку держави. Прикладами нормативної фіксації нових підходів до державної політики та до її гендерного виміру можуть слугувати Декларація про загальні засади державної політики України стосовно сім'ї та жінок від 5 березня 1999 року, Указ Президента України від 25 квітня 2001 року Про підвищення соціального статусу жінок в Україні чи Постанова Верховної

Ради України від 29 червня 2004 року Про рекомендації Парламентських слухань “Становище жінок в Україні: реалії та перспективи”.

Найбільш активно впровадження гендерної політики, спрямованої на забезпечення рівних прав та можливостей для жінок і чоловіків в різних сферах життєдіяльності соціуму відбувається починаючи з 2005 року. Основні засади були закладені у прийнятому 8-го вересня 2005 року Законі “Про забезпечення рівних прав і можливостей жінок і чоловіків”, який набув чинності 1-го січня 2006 року. На його виконання були прийняті ряд Постанов Верховної Ради України, Кабінету Міністрів України, Указів Президента України. Так вже 27 грудня 2007 року Постановою Кабінету Міністрів України була затверджена Державна програма з утвердження гендерної рівності в українському суспільстві на період до 2010 року, 27 червня 2007 року прийнято Постанову Верховної Ради України Про Рекомендації парламентських слухань “Рівні права та рівні можливості в Україні: реалії та перспективи”, 5 вересня 2007 року вийшла Постанова Кабінету Міністрів України Про консультативно - дорадчі органи з питань сім'ї, гендерної рівності, демографічного розвитку, запобігання насильству в сім'ї та протидії торгівлі людьми. На підставі цих та ряду інших документів центральних органів влади та управління були розроблені та затверджені регіональні програми з гендерного розвитку протягом наступних років. Все це створило необхідну правову базу для просування до такої мети. Правова основа підкріплювалась організаційними заходами, такими як створення інституту радників з гендерних питань при структурах різних рівнів влади. Особливе значення мало впровадження гендерної експертизи законодавства та управлінських рішень. Все це оптимізувало та підвищило ефективність практичної реалізації гендерних підходів до державної політики в сучасній Україні.

Сьогодні можна констатувати певні позитивні зрушення у вирішенні складних завдань забезпечення гендерної рівності. Йдеться, наприклад, про освітню галузь, яка є найбільш гендерно врівноваженою. Або про нові можливості, що з'явилися у сфері військової кар'єри для жінок. Значною мірою

вдосконалені в даному аспекті сімейне та трудове законодавство, в рамках яких збалансовані гендерні пільги та обмеження, що виявились абсолютно не виправданими або носили дискримінаційний характер.

Однак аналіз фактичної гендерної мапи всієї держави, а також у розрізі окремих регіонів та конкретних сфер діяльності суспільства наочно демонструє недовікі реалізації гендерної політики та існуючі диспропорції.

Наприклад, сфера політичної діяльності, найвищі щаблі державної служби, великий бізнес тощо мають мізерні показники жіночого представництва, що не перевищують 3 – 8%. Тоді як найменш оплачувані сфери зайнятості, як: бібліотечна та музейна справа, органи статистики, соціальна сфера та аналогічні інші на 80 – 90% жіночі за складом зайнятих в них. А це свідчить про недостатню ефективність впровадження цивілізованих принципів гендерної політики в життя суспільства та про відсутність в ряді ситуацій реальних рівних можливостей у представників різних статей.

Достатньо яскраве свідчення нерівноправ'я - дискримінація в сім'ї. За статистикою жінки складають до 90% жертв сімейного насильства. Жінки переважають і серед жертв торгівлі людьми. Це означає фактичну нерівність в плані захисту прав та значну обмеженість можливостей самореалізації.

Безумовно, лише комплекс дій правового, управлінського, просвітницького характеру, економічні стимули та соціальна підтримка, розвиток громадської ініціативи та інші заходи можуть реально покращити ситуацію в сфері гендерних відносин. Такий комплексний підхід здатен сприяти подоланню гендерних стереотипів та запровадженню гендерних принципів цивілізованих стосунків в українському суспільстві.

Однак, пріоритетне значення має саме вдосконалення правової бази гендерної політики. Тому слід здійснювати компаративний аналіз гендерного законодавства розвинутих країн Світу та імплементувати кращий міжнародний досвід в національне законодавство і практику його реалізації.

Найчастіше за приклад беруть такі країни як Швеція чи Норвегія. Однак аналіз законодавства щодо гендерних проблем будь-якої європейської держави

в умовах євроінтеграційних стратегій України може виступати в ролі прикладу, передусім завдяки їх детальному, чітко конкретизованому підходу до цих питань.

Якщо оцінювати сутність національного законодавства в сфері гендерних відносин в Україні, то відразу слід звернути увагу на ряд слабких сторін. Зокрема, воно носить надто загальний характер, уникаючи потрібної конкретики. Крім того, відсутня чітко прописана відповідальність за порушення норм забезпечення проголошеної гендерної рівності. Також надто звуженим являється перелік позицій гендерної звітності, порівняно з існуючими міжнародними стандартами. Останнє, в свою чергу, обумовлює поверховий характер та недосконалість гендерної експертизи управлінських рішень, що приймаються на різних рівнях влади та в різних галузях діяльності.

За такими критеріями ми констатуємо наявність ряду недоліків та прогалин законодавчого характеру. Це, в свою чергу, створює складності на шляху реалізації гендерної політики, робить практику недосконалою.

Про це можуть свідчити навіть окремі кількісні параметри. Наприклад, Закон України щодо гендерної рівності налічує 24 статті, тоді як аналогічний Закон Республіки Іспанія, прийнятий приблизно в той же період – у 2007 році, включає 78 статей. І мова йде не просто про більшу кількість статей, а саме про детальне обґрунтування необхідних кроків задля досягнення гендерної рівності, подолання гендерного дисбалансу, попередження та ліквідацію загроз відносно рівних можливостей тощо.

Зокрема, предметом правового регулювання в іспанському законодавстві виступає широке коло питань, що охоплюють найрізноманітніші сфери життєдіяльності і окремої людини, і суспільства в цілому. Так, Закон чітко визначає критерії оцінки діяльності державних структур щодо впровадження принципів гендерної рівності. Детально прописані параметри звітності про вплив гендерних аспектів на стратегічні плани і їх реалізацію. Дається характеристика ефективного судового захисту гендерної рівності. Деталізовано механізми впровадження принципу гендерної рівності, наприклад, в розрізі

містобудування чи сільських районів, стосовно кожного окремого виду засобів масової інформації чи щодо конкретних напрямів діяльності, як: створення художньої та інтелектуальної продукції, розвитку спорту, вищої освіти тощо; при поєднанні сімейних обов'язків з трудовою діяльністю. Передбачені заходи, які стимулюють компанії у впровадженні принципів гендерної рівності. І разом з тим, чітко прописана відповідальність різних суб'єктів за порушення цих принципів, неналежне виконання гендерних законодавчих приписів, за прояви гендерного насильства, дискримінації.

Все це конкретизується в Угодах і Планах, які приймаються Радою Міністрів, органами державного управління в межах своїх повноважень, виконання яких постійно контролюється. І такий контроль теж передбачений Законом для врахування еволюції і впливу політики забезпечення гендерної рівності на ринку праці та для фактичного запровадження гендерного підходу в процесі розвитку. Стимули для компаній сприяють включенню заходів з гендерної рівності до корпоративних рішень та колективних угод, що поширює програми забезпечення рівних прав не лише на державний, а і на приватний сектор.

Такий підхід забезпечує реальні можливості впровадження гендерної рівності і має бути запозичений Україною для успішної реалізації гендерної політики, яка спиратиметься на вдосконалену законодавчу базу.

Нинішній же стан національного законодавства ще не відповідає суспільним потребам щодо рівності прав та можливостей для жінок і чоловіків, що негативно впливає на ефективність гендерної політики.

Ще один аспект підвищення ефективності гендерної політики в Україні пов'язаний з необхідністю запозичення переліку параметрів гендерної звітності, який існує в якості міжнародних стандартів та використовується розвинутими країнами. Найчастіше цей перелік включає мінімум 71 показник, що характеризують максимум аспектів суспільного і державного розвитку.

Україна ж задовольняється мінімальною кількістю у 23 показники, що не спроможні дати повну картину стану речей в економіці та політиці, пов'язаних з оцінками реальній гендерної рівності та гендерного представництва.

Тому важливо законодавчо закріпити широкий перелік показників статистичної звітності, який стане підставою для оцінки успіхів управлінської діяльності стосовно реалізації гендерної політики, дозволить бачити недоліки у конкретних напрямках її виконання та сприятиме підвищенню ефективності гендерної складової державної політики сучасної України в цілому.

Мамонтова Елла Вікторівна,

доктор політичних наук, професор,

Національний університет «Одеська юридична академія»

КОМУНІКАТИВНЕ СУПРОВОДЖЕННЯ ПОЛІТИКО- УПРАВЛІНСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УМОВАХ ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА

Відома теза «хто володіє інформацією, той володіє світом» сьогодні набуває найважливіше значення - інформація стає не тільки технологічною основою комунікації, а й субстратом суспільних відносин, у тому числі і в політиці. І це не викликає сумнівів. Адже політика, як і будь-яка сфера людської діяльності, споконвічно містить у собі комунікаційне начало, що виявляється в конкретно-історичних формах взаємодії, в «спілкуванні» різних суб'єктів політики - індивідів, соціальних груп та інститутів, які виражають їхні інтереси з приводу встановлення, функціонування та зміни влади в суспільстві. Виходячи з того, що сутнісною стороною феномена влади є відносини панування (керівництва) – підпорядкування, владу та її здійснення можна розглядати як комунікаційний процес, який передбачає інформаційну взаємодію «керуючих» і «керованих», точніше, інформаційний обмін,